

	<p>Handreiking hulp zorgniveau 2 en 3 bij vermoeden ernstige enkelvoudige dyslexie</p>
Context	<p>Vanaf 1 januari 2015 is de bekostiging en uitvoering van beleid met betrekking tot ernstige enkelvoudige dyslexie (EED) onderdeel geworden van het gemeentelijk beleid Jeugdzorg. De gemeenten binnen het werkgebied van het samenwerkingsverband BePO hebben samen met de samenwerkingsverbanden BePO en Berséba de afspraak gemaakt dat een onafhankelijk deskundige, werkzaam bij het loket dyslexiezorg, de aanvragen voor door de gemeente betaald onderzoek EED beoordeelt.</p> <p>De afgelopen periode is gebleken dat er veel onduidelijkheid bij IB-ers en leerkrachten van scholen bestaat over de verplichte ondersteuning die school moet hebben geboden om een uitspraak te kunnen doen over de hardnekkigheid van de lees-/spellingproblematiek.</p> <p>Deze notitie biedt scholen (meer) duidelijkheid over deze thematiek.</p> <p>Deze handreiking is een bewerking van de algemene leidraad opgesteld door Masterplan Dyslexie en het NRD en KD: Van onderwijs naar zorg: doorverwijzen bij een vermoeden van dyslexie in het kader van de vergoedingsregeling.</p> <p>Meer informatie kunt u vinden bij: http://masterplandyslexie.nl/nl/nieuws/artikel/Masterplan_DyslexieNRD_en_KD_trekken_lijn_in_het_kader_van_de_vergoedingsregeling_dyslexie/28</p>
Opsteller	Loket dyslexiezorg
Status	Vastgestelde versie
Datum	November 2016
Communicatie	Het loket dyslexiezorg informeert de betrokkenen uit het onderwijsveld en de dyslexiezorgaanbieders over deze handreiking. De handreiking staat vermeld op de website van de samenwerkingsverbanden BePO en Berséba.

Zorgniveaus en criteria.

Bij een vermoeden van ernstige, enkelvoudige dyslexie (EED) bij een leerling, dient er extra begeleiding te worden geboden op zorgniveau 2 en 3. Wanneer scholen de hieronder beschreven hulp bieden en op de juiste manier vastleggen en een kind voldoet aan de criteria van achterstand (achtereenvolgens driemaal een E/V- op DMT of driemaal een D/V- op de DMT en driemaal een E/V-op Cito spelling of PI-dictee), kan een kind in aanmerking komen voor onderzoek naar EED.

Zorgniveau 1: Dit onderwijsaanbod is vastgelegd volgens de indicatoren van de inspectie onderwijs.

Het gaat hierom adequaat ingericht effectief leesonderwijs op groepsniveau volgens de indicatoren zoals de inspectieonderwijs aangeeft. Deze indicatoren hebben betrekking op het effectief gebruik van de methode, het hanteren van een leerlingvolgsysteem en de kwaliteit van de instructie en klassenmanagement.

Zorgniveau 2: Intensivering van het onderwijsaanbod. Extra zorg in de groepssituatie door de leerkracht of onderwijsassistent onder supervisie van de leerkracht (zwakste 25% van de leerlingen na meetmoment 1).

Vorm van begeleiding waarbij extra instructie en begeleide inoefening centraal staan.

Dit betekent:

- Meer instructie, meer leertijd en meer oefentijd. Hierbij wordt uitgegaan van drie keer per week extra instructie- en oefentijd gedurende 15-20 minuten (in totaal 45-60 minuten);
- Aangepaste instructie in kleinere stappen, extra feedback en gelegenheid tot extra verwerking;
- Gebruik maken van aanvullende materialen uit de lees- en spellingmethode, eventueel materiaal uit andere methodes;
- Evaluatie na de beschreven periode van minimaal 10 tot 12 weken.

Herhaling van de instructie aan de instructietafel is niet voldoende!

Geschikte leesmethodes zorgniveau 2 (lijst is niet uitputtend)

De school voldoet aan zorgniveau 2 als zij gebruik maakt van onderstaande methodes conform de richtlijnen voor extra instructie en inoefening. Hierbij dient deze ondersteuning op een juiste wijze te worden gedocumenteerd in het groepsplan.

- Bouw!
- Veilig leren lezen, Ster-aanpak
- Estafette, aanpak 1
- Lekker Lezen: Uitbreidingspakket M3-E4 of Bovenbouwpakket
- Timboektoe: aanpak risicolezers
- Leeslijn
- Leeshuis
- Leesparade: extra instructie voor zwakkere lezers
- Strategisch Lezen en Spellen
- Flitsprogramma's

Geschikte spellingmethodes zorgniveau 2 (lijst is niet uitputtend)

Of aan zorgniveau 2 wordt voldaan is afhankelijk van wijze van inzet van de methode.

- Taal Actief Spelling
- Spelling in beeld
- Taaljournaal (Spelling)
- Zin in Spelling
- Staal
- Spelling op Maat
- Strategisch Lezen en Spellen
- Retentietraining WOEf en BLOON
- Op zoek naar letters

Waarvoor voldoet een goed groepsplan?

- De beginsituatie is aangegeven (nulmeting)
 - Welke toets is afgenomen en wat was het resultaat (score, niveau)?
 - Op welke categorieën laat de leerling uitval zien? (foutenanalyse, mag ook los beschikbaar zijn).
- Er zijn SMART-doelen opgesteld voor deze individuele leerling
 - De doelen zijn specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden.
 - Welke vaardigheid wil je verbeteren? (bijv. uitbreiden letterkennis, verbeteren leesaccuratesse, verhogen leestempo, beheersen regel open en gesloten lettergreep).
 - Er wordt aangegeven wanneer er met welke toets(en) wordt geëvalueerd.
- Er dient beschreven te zijn hoe de hulp wordt georganiseerd
 - Wie geeft de begeleiding? (leerkracht, IB, RT, leesspecialist, onderwijsassistent onder begeleiding van leerkracht, IB, RT of leesspecialist)

- Op welke momenten en hoe lang?
- In welke periode/aantal weken wordt de hulp geboden?
- Hoe groot is de groep leerlingen die tegelijkertijd begeleiding krijgt?
- In welke ruimte? (In of buiten de klas? Op de gang, in RT-ruimte etc.)
- Hoe wil je het doel bereiken? Welke materialen en methodes worden op welke manier gebruikt? (Bijv. RALFI-lezen met leesbladen uit DMT Oefenmap AVI M4).
- Evaluatie
 - Welke toets is afgenomen?
 - Wat is het resultaat?
 - Zijn de doelen bereikt?
 - Vervolg?

Zorgniveau 3: Extra intensieve en systematische aanpak door het inzetten van een specifieke interventie. Leerkracht en leesspecialist stemmen inhoud en aanpak af en stellen een handelingsplan op. Leerlingen die tot de zwakste 10% behoren, krijgen begeleiding op zorgniveau 1, 2 en 3 (na hoofdmeting 2, moet dus zowel zorgniveau 2 als 3 geboden worden).

Vorm van intensieve begeleiding.

Dit betekent voor de leesbegeleiding:

- Zeer intensieve begeleiding met een aanvullend leesprogramma;
- Intensieve en systematische aanpak door het inzetten van een specifieke interventie;
- 3x 20 minuten (of in ieder geval in totaal 60 minuten) per week begeleiding.*
Liefst individueel en anders in een groepje van maximaal vier kinderen.
In geval van begeleiding in groepjes: de meerwaarde van de groepsvorming dient helder te zijn. Hoe wordt de groep ingezet en welke processen worden daarmee gestimuleerd? Dit dient in het handelingsplan tot uitdrukking te komen.
- Hulp gericht op de hiaten in de ontwikkeling van vaardigheden van de individuele leerling. Een nulmeting kan bestaan uit een kwalitatieve en kwantitatieve analyse van het leesgedrag met toetsen als AVI, DMT. Bij een radende lezer moet anders gehandeld worden dan bij een spellende lezer.
- Een handelingsplan opstellen dat moet voldoen aan onderstaande criteria;
- Werken met effectieve remediërende methodes;
- Na een periode van 10 tot 12 weken vindt er een tussenmeting plaats. Deze meting laat zien of de extra begeleiding effect heeft gehad en kan leiden tot aanpassing van de begeleiding. De intensieve begeleiding wordt *voortgezet* tot aan het volgende hoofdmoment, waarna een evaluatie volgt.

Aandachtspunt betreffende de meetmomenten

Zoals vermeld wordt na meetmoment 2, zo nodig gestart met intensieve begeleiding. Een periode van minimaal 2 x 10 tot 12 weken is hierbij ideaal, waarbij na de eerste 10 tot 12 weken een tussenmeting volgt. Hiertoe wordt geadviseerd om het meetmoment einde schooljaar zo laat mogelijk en midden schooljaar zo vroeg mogelijk af te nemen.

Geschikte remediërende leesmethodes (lijst is niet uitputtend)

De school voldoet aan zorgniveau 3 als zij gebruik maakt van onderstaande methodes conform de richtlijnen voor intensieve begeleiding. Hierbij dient deze ondersteuning op een juiste wijze te worden gedocumenteerd in een handelingsplan.

- Speciale Leesbegeleiding (L. Koning)
- DMT Oefenmap (L. Koning)
- Leesbalans
- Leesladder (niet meer leverbaar),

- Veilig stap voor stap
- Estafette, uitgebreide leestijd 4x 15 min p/w met Vloeiend en Vlot
- Leesinterventieprogramma de Zuid-Vallei
- RALFI-lezen
- Connect Woordherkenning en Connect Vloeiend Lezen
- Toch nog leren lezen
- Drie Sterren Lezen (HCO)
- RADslag
- Bouw!

Wanneer er een aanvraag gedaan wordt voor spellen (driemaal een E/V-op Cito spelling of PI-dictee en driemaal een D/V- op de DMT), kan een kind eveneens in aanmerking komen voor onderzoek naar EED, maar dan moet er een handelingsplan voor spelling worden opgestuurd, naast nog eventuele leesplannen.

Dit betekent voor de spellingbegeleiding:

- Zeer intensieve begeleiding met een aanvullend spellingprogramma;
- Intensieve en systematische aanpak door het inzetten van een specifieke interventie;
- 3x 20 minuten (of in ieder geval in totaal 60 minuten) per week begeleiding.*
Liefst individueel en anders in een groepje van maximaal vier kinderen. In geval van begeleiding in groepjes: de meerwaarde van de groepsvorming dient helder te zijn. Hoe wordt de groep ingezet en welke processen worden daarmee gestimuleerd? Dit dient in het handelingsplan tot uitdrukking te komen.
- Hulp gericht op de hiaten in de ontwikkeling van vaardigheden van de individuele leerling. Er moet dus aangesloten worden bij de hiaten die uit een foutenanalyse van het PI-woorddictee of de Cito Spelling naar voren komen (er dient dus een nulmeting te zijn gedaan met een niet-methodegebonden toets, waarin spellingcategorieën uit meerdere jaren zijn verwerkt);
- Een handelingsplan opstellen dat moet voldoen aan onderstaande criteria;
- Werken met effectieve remediërende methodes;
- Na een periode van 10 tot 12 weken vindt er een tussenmeting plaats. Deze meting laat zien of de extra begeleiding effect heeft gehad en kan leiden tot aanpassing van de begeleiding. De intensieve begeleiding wordt voortgezet tot aan het volgende hoofdmeetmoment, waarna een evaluatie volgt.

Geschikte remediërende spellingmethodes (lijst is niet uitputtend)

De school voldoet aan zorgniveau 3 als zij gebruik maakt van onderstaande methodes conform de richtlijnen voor intensieve begeleiding. Hierbij dient deze ondersteuning op een juiste wijze te worden gedocumenteerd in een handelingsplan.

- Spelling in de lift
- Speciale Spelling begeleiding (Malmberg)
- Taal in Blokjes
- Hulpboeken Spelling (Cito)
- Zo leer je kinderen lezen en spellen (J. Schraven)
- Begeleiding van kinderen met spellingproblemen (Meulenhoff)
- Zelfstandig Spellenspel (Bekadidact)
- Zuid-Vallei Spelling
- PI-Spello

Wie mag de begeleiding geven op zorgniveau 3?

- Leesspecialist (bevoegd leerkracht met aanvullende opleiding: o.a. master SEN, basiscursus leesspecialist CED, leergang leescoach en leesspecialist CPS)

- Remedial Teacher
- Intern Begeleider
- Leerkracht / onderwijsassistent, onder leiding van één van bovengenoemde specialisten of een orthopedagoog of psycholoog met als specialisatie leerproblemen. De specialist, orthopedagoog of psycholoog dient dan ten minste betrokken te zijn bij het opstellen van het behandelplan en de evaluatie. Bij voorkeur komt de orthopedagoog / psycholoog op genoemde momenten naar school. Tussentijds kan er mail- of telefonisch contact plaatsvinden.
- Wanneer de school moeite heeft zorgniveau 3 op een juiste manier te bieden, kan dit ingevuld worden door een externe partij. Hierbij kan gedacht worden aan een RT-er of een logopedist met specialisatie dyslexie. Dit wordt bekostigd door de basisschool en niet door ouders. De begeleiding valt onder de verantwoordelijkheid van de basisschool.

Wie mag de begeleiding niet geven?:

- Leesouder
- Leesmaatje
- Onderwijsassistent die niet wordt begeleid door een leesspecialist, rt-er of ib-er.
- Leerkracht die niet wordt begeleid door een leesspecialist, rt-er of ib-er.

De leertijd wordt met minimaal 60 minuten per week uitgebreid. Aanbevolen wordt om minimaal drie keer per week 20 minuten extra instructie- en oefentijd in te plannen. De instructie- en oefentijd dient gericht te zijn op één vakgebied òf 60 minuten voor lezen òf 60 minuten voor spelling.

Waarom voldoet een goed handelingsplan?

Zie hiervoor het sjabloon *individueel handelingsplan lezen / spelling van het RSV Breda e.o.* Verkrijgbaar via de website www.rsvbreda.nl

Omgaan met uitzonderingen

In een aantal gevallen kan een uitzondering worden gemaakt en afgeweken worden van de richtlijn. Daar kunnen verschillende redenen voor bestaan. Bijvoorbeeld als er sprake is van leerlingen met een erfelijke aanleg voor dyslexie en er bij de eerste hoofdmeting al sprake is van een ernstige achterstand met sterke signalen van forse lees- en spellingproblematiek al dan niet gepaard met hoogbegaafdheid. In dergelijke situaties kan zorgniveau 2 worden overgeslagen en besloten worden direct te starten met zorgniveau 3. Deze intensieve begeleiding moet op basis van bovengenoemde richtlijnen in twee periodes van 10 tot 12 weken geboden worden. Tussen beide meetmomenten moet een tussenmeting plaatsvinden.

Indien in groep 3 een vermoeden van de hardnekkigheid van de dyslexie al evident is, mede gebaseerd op aantoonbare erfelijkheid, en er geen sprake is van bijkomende factoren, mag de basisschool het proces zodanig inrichten dat na invulling van zorgniveau 3 gedurende de laatste 10-12 weken in groep 3 en de eerste 10 tot 12 weken in groep 4 aan de hand van een tussentijds meetmoment einde oktober de hardnekkigheid aangetoond kan worden.